

«Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid»
Håndbok for dybdelæring i profesjonsfelleskap,
Kragerø 11. mars 2019

Anne Liv Kaarstad Lie

Anne Liv Kaarstad Lie

«Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid»
Håndbok for dybdelæring i
profesjonsfelleskap, Kragerø 11. mars 2019

© 2019 Anne Liv Kaarstad Lie
Universitetet i Sørøst-Norge
Institutt for pedagogikk
Drammen, 2019

Skriftserien fra Universitetet i Sørøst-Norge nr. 22

ISSN: 2535-5325 (Online)

ISBN: 978-82-7860-365-9 (Online)

Utgivelser i publiseres som Creative Commons* og kan kopieres fritt og videreformidles til andre interesserte uten avgift. Navn på utgiver og forfatter(e) angis korrekt. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.no>

Bak alle tall som telles om elevenes læring ligger praksis.

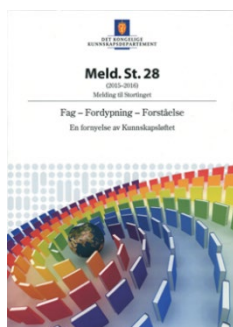
Å formulere et forskningsspørsmål/ fokus

å triangulere; innhente informasjon/data fra ulike perspektiver -

å analysere; fortolke og lete etter meningen før vurderinger eller beslutninger kan gjøres.

Bærekraftige verdier og prinsipper for god pedagogisk praksis som støtter og utvikler elevenes læring ble synliggjort i Grenland +

å finne årsakssammenhenger som fremmer elevsentrert læringsledelse/god pedagogisk praksis

Forord

I Melding til Stortinget 21 «Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen» legger Stortinget føringer for skolebasert kompetanseutvikling. Stortinget vil at alle ansatte ved samme skole deltar og påvirker praksisen i større grad enn individuelle tiltak og korte kurs. Det ligger fast at ansvaret for kvalitets- og kompetanseutvikling ligger hos lokale myndigheter.

Departementet ønsker å legge til rette for et system som kan bli stående over lang tid, uten at det stadig må suppleres med nye, nasjonale kompetansesatsinger.

For å lykkes med desentraliserte kompetanseutvikling i Siljan, Skien, Porsgrunn, Bamble, Kragerø og Drangedal må vi legge til rette for en delingskultur. Det er en ønsket praksis- og organisatorisk endring fra Kunnskapsdepartementet.

«Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» er en tilnæringsmåte for å lære og lære i pedagogiske fellesskap. Å jobbe systematisk i team og som skole for å bli kjent med god pedagogisk praksis, lære av hverandre og utvikle bedre pedagogisk praksis – med utgangspunkt i elevenes læringsutbytte.

Drammen 5. mars 2019

Mvh

Anne Liv Kaarstad Lie,

Instituttet for pedagogikk, Universitetet i Sørøst-Norge

Sammendrag

Denne håndboka for dybdelæring i profesjonsfellesskap er utviklet for lærere i Kragerø kommune. Formålet er et bidrag i desentralisert kompetanseutvikling for Siljan, Skien, Porsgrunn, Bamble, Drangedal og Kragerø (Grenland +) i samarbeid med Universitetet i Sørøst-Norge.

Håndboka er et tiltak i «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» som tilnærming for å lære som profesjonsfellesskap i skoler. Profesjonsfellesskapet tar utgangspunkt i elevers læringsutbytte som Elevundersøkelsen, eksamensresultater, nasjonale prøver eller andre kartleggingsprøver. Med dette utgangspunktet arbeider profesjonsfellesskapet aksjonsforskende for å innhente data/informasjon ved å observere i opplæringen, intervjuere elever, foreldre eller kolleger og/eller innhente lokale planer, ukeplaner, lekseplaner. Vi kaller dette å triangulere. Ut fra innhentet data/informasjon reflekterer og analyserer profesjonsfellesskapet, for så å vurdere og ta avgjørelser for ny pedagogisk praksis. Aktuelle begrep er aksjonslæring.

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Sammendrag	2
1.0 Verdier og prinsipper for opplæringen i Kragerø	4
1.1 Opplæringens verdigrunnlag i Kragerø, Siljan, Skien, Porsgrunn, Drangedal og Bamble	4
1.1.1 Menneskeverdet	4
1.1.2 Identitet og kulturelt mangfold	5
1.1.3 Kritisk tenkning og refleksjon	5
1.1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang	5
1.1.5 Respekt for naturen og miljøbevissthet	5
1.1.6 Demokrati og medvirkning	5
1.2 Prinsipper for læring, utdanning og dannelse	6
1.2.1 Sosial læring og utvikling	6
1.2.2 Kompetanse i fagene	6
1.2.3 Grunnleggende ferdigheter	6
1.2.4 Å lære å lære	6
1.2.5 Folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling	7
1.3 Prinsipper for skolens praksis	8
1.3.1 Et inkluderende læringsmiljø	8
1.3.2 Undervisning og tilpasset opplæring	8
1.3.3 Samarbeid hjem og skole	8
1.3.4 Opplæring i lærebedrift og arbeidsliv	8
1.3.5 Profesjonsfellesskap og skoleutvikling	9
2.0 Å lage teori av god pedagogisk praksis	10
2.1 Fra resultatorientert til prosessorientert læringsledelse	10
2.2 Skolebasert kompetanseutvikling basert på verdier	11
2.3 Verdiprinsipper for skolebasert kompetanseutvikling	13
2.4 Triangulert analysearbeid i profesjonsfellesskap i Kragerø og Grenland + ...	15
Referanser	25

1.0 Verdier og prinsipper for opplæringen i Kragerø

Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen trer i kraft sammen med fagfornyelsen i 2020. Den er delt i tre deler:

- Opplæringens verdigrunnlag (punktene under 1.1)
- Prinsipper for læring, utdanning og dannelse (punktene under 1.2)
- Prinsipper for skolens praksis (punktene under 1.3)

Det er elevene som skal oppleve verdiene og prinsipper for skolens praksis slik at skolens praksis fremmer helse, trivsel og læring (§9A – 2) og ha nulltoleranse for krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering (§9A – 3). Eleven som endringsagent er et kraftig hjelpemiddel i skoleutviklingen. Skoler skal jobbe systematisk med å utvikle god faglig og sosial læringskultur der trivsel og fag henger sammen. Begrunnelsen for fagfornyelsen som trer i kraft fra 2020:

- Det elevene og lærlingene lærer skal være relevant. Samfunnet og arbeidslivet endrer seg med ny teknologi, ny kunnskap og nye utfordringer. Vi trenger barn og unge som reflekterer, er kritiske, utforskende og kreative.
- Elevene og lærlingene skal få mer tid til dybdelæring. Mange av læreplanene har vært for omfattende. For å legge gode rammer for dybdelæring, kan vi ikke bare fylle på med nytt innhold. Vi må gjøre tydelige prioriteringer.
- Det skal bli bedre sammenheng i og mellom fagene og de forskjellige delene av læreplanverket skal henge bedre sammen.

1.1 Opplæringens verdigrunnlag i Kragerø, Siljan, Skien, Porsgrunn, Drangedal og Bamble

Skolen skal bygge sin praksis på verdiene i opplæringslovens formålsparagraf.

1.1.1 Menneskeverdet

Skolen skal sørge for at menneskeverdet og de verdiene som støtter opp om det, legges til grunn for opplæringen og hele virksomheten.

Lærere, fagarbeidere, skoleledere og skoleeiere i Grenland+ må ha et avklart elevsyn og læringssyn, og dette skal være avklart på hver enhet. Alle ansatte er klar over at hvordan de samhandler påvirker elevene samhandling. Voksne er bevisste på hvordan de snakker om og til hverandre. Det er engasjerte fagfolk med et positivt elevsyn som engasjerer seg i elevenes læring og hvordan de underviser. Klasseledelse kjennetegnes av dette positive elevsynet og læringssynet.

Det er lov å være en god elev. Det er også lov å være en god lærer. Engasjementet hos lærerne kommer fra at lærerne tror på det de gjør (Skien og Kragerø). Fullan (2017) kombinerer tro, relasjoner, læring, meningen med livet og sier at det er dette som er *dybde*. Det er når skoleledere og klasseledere har tro på det de gjør og kjenner at det gir mening at det er dybdeledelse. Tro og mening hjelper til med å frigjøre, avdekke, drive fram, ekstrahere og aktivere nye måter å tenke og oppføre seg på.

1.1.2 Identitet og kulturelt mangfold

Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, og bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap.

1.1.3 Kritisk tenkning og refleksjon

Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, og bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap.

Felles referanserammer er viktig for den enkeltes tilhørighet i samfunnet. Et godt samfunn er tuftet på et inkluderende og mangfoldig fellesskap. Skolen skal formidle felles verdier som trengs for å møte og delta i mangfoldet. Opplæringen skal sikre at elevene blir trygge språkbrukere, at de kan bruke språket for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre (Overordnet del, 2017, s. 6).

1.1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang

Skolen skal la elevene utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang, og la dem få erfaring med å se muligheter og omsette ideer til handling.

1.1.5 Respekt for naturen og miljøbevissthet

Skolen skal bidra til at elevene utvikler naturglede, respekt for naturen og klima - og miljøbevissthet.

1.1.6 Demokrati og medvirkning

Skolen skal gi elevene mulighet til å medvirke og til å lære hva demokrati betyr i praksis.

1.2 Prinsipper for læring, utdanning og dannning

Skolen har både et danningsoppdrag og et utdanningsoppdrag. De henger sammen og er gjensidig avhengig av hverandre. Prinsippene for arbeid med læring, utvikling og danning skal hjelpe skolene til å løse dette doble oppdraget.

1.2.1 Sosial læring og utvikling

Skolen skal støtte og bidra til elevenes sosiale læring og utvikling gjennom arbeid med fagene og i skolehverdagen for øvrig.

Elevene føler når det er ekte engasjement fra lærerne. Dette gjelder både i klasseledelse og i elevsamtaler. Pedagogiske prinsipp: God klasseledelse skaper godt grunnlag for elevenes lesing og læring. Kjennetegn: modellering, tipsplakater, oppstart- avslutning, stjernedryss (les Inger Bergkastet) Husk: gråpapirmetoden og skolevandring (Kragerø).

1.2.2 Kompetanse i fagene

Skolen skal se opplæringen i fag i lys av de verdiene og prinsippene som hele opplæringen bygger på.

1.2.3 Grunnleggende ferdigheter

Skolen skal legge til rette for og støtte elevenes utvikling av de fem grunnleggende ferdighetene gjennom hele opplæringsløpet.

Alle lærere i Grenland+ må være leselærere. I regning, som en kognitiv ferdighet, bør det brukes mer tid i uka enn det fag og timefordelingen tilsier.

1.2.4 Å lære å lære

Skolen skal bidra til at elevene reflekterer over sin egen læring, forstår sine egne læringsprosesser og tilegner seg kunnskap på selvstendig vis.

Ledere og lærere er nysgjerrige sammen på elevenes læring og utvikling. Bruk av læringsstrategier og læringspartner. Fire hovedfunn: 1. Struktur i klasseledelse 2. Variasjon i læringsaktiviteter og læringsstrategier (eks: think – pair – share) 3. Forventninger og tro på elevene 4. Engasjement og forutsigbare relasjoner (Kragerø).

Systematiske og godt forankrede leseplaner/planer/planverk støtter god læring for elevene. Planene må brukes i praksis og følges opp av skolelederne. Læringslederne følger opp kollektive rutiner, skriftlig, og en god avslutning av timen er god HMS for neste time (Kragerø). God klasseledelse skaper godt grunnlag for elevenes lesing og læring.

Eksempel:

Spørsmål fra Elevundersøkelsen kan brukes for å utvikle elevers læringsutbytte i fagene. Vi kan eksempelvis spørre elevene oftere, samle svarene og gjøre mer av det som fungerer bra. Tallene under er hentet fra Skoleporten.no, Elevundersøkelsen for Helles skole, avsnitt «Vurdering For Læring» i:

Delskår	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19
<i>Forklarer lærerne hva som er målene i de ulike fagene slik at du forstår dem?</i>					
Helle skole	4,1	4,0	3,8	4,1	4,8
Kragerø kommune	4,3	4,2	4,3	4,4	4,6
Telemark fylke	4,4	4,3	4,4	4,4	4,4
Nasjonalt	4,4	4,4	4,3	4,3	4,3
<i>Forklarer lærerne godt nok hva det legges vekt på når skolearbeidet ditt vurderes?</i>					
Helle skole	4,1	4,1	4,0	4,0	4,5
Kragerø kommune	4,3	4,2	4,3	4,2	4,5
Telemark fylke	4,3	4,2	4,3	4,3	4,3
Nasjonalt	4,3	4,3	4,3	4,2	4,2
<i>Forteller lærerne deg hva som er bra med arbeidet du gjør?</i>					
Helle skole	3,7	4,3	4,0	3,8	4,0
Kragerø kommune	4,0	4,2	4,4	4,2	4,4
Telemark fylke	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Nasjonalt	4,2	4,2	4,2	4,1	4,1
<i>Snakker lærerne med deg om hva du bør gjøre for å bli bedre i fagene?</i>					
Helle skole	3,5	4,0	3,7	3,4	4,2
Kragerø kommune	3,8	3,9	4,3	3,8	4,1
Telemark fylke	4,0	3,9	4,0	3,9	3,9
Nasjonalt	4,0	4,0	4,0	3,9	3,9
<i>Hvor ofte får du tilbakemeldinger fra lærerne som du kan bruke til å bli bedre i fagene?</i>					
Helle skole	3,4	3,5	3,7	3,0	4,2
Kragerø kommune	3,6	3,4	4,0	3,7	4,2

1.2.5 Folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling

Skolen skal legge til rette for læring innenfor de tre tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling.

1.3 Prinsipper for skolens praksis

Skolen skal møte elevene med tillit, respekt og krav, og de skal få utfordringer som fremmer danning og lærelyst. For å lykkes med dette må skolen bygge et godt læringsmiljø og tilpasse undervisningen i samarbeid med elevene og hjemmene. Det krever et profesjonsfellesskap som engasjerer seg i skolens utvikling.

1.3.1 Et inkluderende læringsmiljø

Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle.

1.3.2 Undervisning og tilpasset opplæring

Skolen skal legge til rette for læring for alle elever og stimulere den enkeltes motivasjon, lærelyst og tro på egen mestring.

1.3.3 Samarbeid hjem og skole

Opplæringen skal skje i samarbeid og forståelse med hjemmet, og samarbeidet skal bidra til å styrke elevenes læring og utvikling.

Skolen har det overordnede ansvaret for å ta initiativet til og tilrettelegge for samarbeid. Dette innebærer å sørge for at foreldre og foresatte får nødvendig informasjon, og for at de gis mulighet til å ha innflytelse på sine barns skolehverdag (Overordnet del for verdier og prinsipper i grunnopplæringen, 3.3). Foreldre og foresatte skal oppleve ledere og lærere med ambisjoner og stor omsorg for eget barn eller ungdom. Skoleledere og lærere skal strekke seg etter å ha et godt samarbeid med foresatte og et godt skole- hjem samarbeid. I vanskelige situasjoner er det skolens ansvar å prøve å triangulere for å framskaffe ulike perspektiver (etter forprosjektet høst 2018).

1.3.4 Opplæring i lærebedrift og arbeidsliv

Opplæring i lærebedrift og arbeidsliv skal gi praktisk erfaring og relevant kompetanse, og forberede på de faglige kravene og forventningene som stilles i arbeidslivet.

1.3.5 Profesjonsfellesskap og skoleutvikling

Skolen skal være et profesjonsfaglig fellesskap der lærere, ledere og andre ansatte reflekterer over felles verdier, og vurderer og videreutvikler sin praksis.

Prinsipp: Ledelse som har klare forventninger og som etterser de kollektive rutinene

- Alle lærere skal i løpet av uka gjøre en «Liv og røre» aktivitet. De skal legge fram hva de har gjort på personalmøte.
- Minne personalet om kollektive rutiner ved å sende ut skriftlig utgave av rutiner. De sendes ut en om gangen sammen med informasjon fra adm. som sendes ut hver uke. SFO- leder, inspektør og rektor lager liste slik at rutinene blir sendt ut hvert år.
- Trinnene skriver ned sine rutiner. Alle voksne deltar i prosessen.
- Skolevandring. Bruke skriftlig rutine. Velge ut områder. Bekrefte det som er bra.
- Felles tema, eks: avslutning av timen. Lærere skriver opp gode eksempler. Skolevandring som «jeg kommer og ser ditt gode eksempel». Kanskje en mnd. Forpliktende planer som følges opp og læringsledelse som har klare forventninger og som etterser de kollektive rutinene

(Kragereø)

Kragereø kommune skal kjennetegnes for å ha en VI- skole

- *Hver enkelt lærer bidrar til den kollektive læringskulturen.*

Forventningsforklaring- VIKTIG med få forventninger som gjenspeiles i alle ledd i organisasjonen. Vi – skole skal synliggjøres i kommunens og den enkelte skoles planarbeid. Ledelsen følger opp: møtetid, trinn/ fagseksjon/ driftsmøter- medarbeidersamtaler, skolevandring- **lederstøtte**.

Kjennetegn: utveksler ideer, fordeler arbeidsoppgaver, bidrar positivt, følger opp avtaler som blir gjort, ikke støtte men LØFTE- være gode lagspillere som løfter hverandre -ønsker å gjøre hverandre gode.

Buddha: vi må ta et skritt av gangen....

2.0 Å lage teori av god pedagogisk praksis

2.1 Fra resultatorientert til prosessorientert læringsledelse

Elevenes resultater er gjenstand for kontroll og utvikling gjennom hele utdanningsløpet. Forståelser av læringsutbytte kan ses ut fra hvilke formål eller funksjon det er tiltenkt. I et resultatorientert perspektiv kan elevresultater eller læringsutbytte tjene internasjonale og nasjonale interesser i politikk for utvikling, styring og kontroll av systemer for opplæring og utdanning. I slike sammenhenger brukes læringsutbytte for eksterne formål (Prøitz, 2015). I prosessorientert perspektiv finner vi det andre ytterpunktet der læringsutbytte har et internt formål og er et verktøy for undervisning og læring. I «Elevene bak tallene – triangulert analysekompetanse» er det prosessorientert perspektiv som legges til grunn.

Internasjonalt har overnasjonale organisasjoner som OECD, EU, UNESCO og Verdensbanken tatt en rekke initiativer for å få land til å arbeide med læringsutbytte de siste 20 årene (Prøitz 2015, 2018). Det ligger dermed overnasjonale strategier til grunn for transparens av elevers læringsutbyttedata innenfor land og mellom land. I EU handler dette i stor grad om å arbeide etter mottoet «United in diversity», forent i mangfold. Tiltakene er med tanke på fri flyt av økonomi og arbeidskraft i EU og verden rundt, men dette gir også elever og studenter mulighet til utdanning og arbeid på tvers av landegrensene.

OECDs Programme for International Student Assessment (PISA) ser ut til å ha en sterk betydning for utdanningspolitiske avgjørelser både nasjonalt og internasjonalt. PISA innhenter læringsutbyttedata i naturfag, lesing i morsmålet og matematikk fra 15-åringer i 65 ulike land. De første nasjonale resultatene i 2001 var nedslående og har senere ført til utdanningspolitiske nasjonale strategier for høyere forventninger til elevene, fokus på god klasseledelse og en sterkere vurderingskultur der læringsutbytter får et sentralt fokus. I 2009 ble forskrift til Opplæringsloven revidert med kapittel 3, vurderingsforskriften. Tanken var å kunne innhente informasjon om hvordan det står til med elevers læring og at dette kan være med som grunnlag for utdanningspolitiske beslutninger nasjonalt, regionalt og lokalt. I 2014 fikk Fylkesmannen dette som eget tilsynsområde.

Vurderingsforskriftens verifisering i Opplæringsloven fra 2009 har gjort norske utdanninger og elevers læringsutbytter målbare og læringsutbyttedata benyttes for kontroll, styring og politiske valg av nasjonale strategier. Dataene gir grunnlag for utdanningspolitiske avgjørelser og beslutninger, noe som er med på å avgjøre hvilke kommuner og skoler som kommer med i prosjekter eller hvilke som velges for tilsyn fra nasjonale tilsynsførere (FM).

I et prosessorientert perspektiv er læringsutbyttedata grunnlag for organisasjonsutvikling og god undervisningspraksis som fremmer læring for elever, lærere og skoler – individnivå og organisasjonsnivå. Organisasjoner er mennesker som er knyttet sammen med et formål, at alle barn og unge i Norge skal *kunne mestre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet* (Oppl.l. §1-1, formålsparagrafen). God folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling er blant prinsippene for grunnskoleopplæringen (overordnet del – verdier og prinsipper i grunnopplæringen). Skolens praksis er et sentralt

satsningsområde i tiden framover og i «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» skal bidra til dette.

«Skolebasert kompetanseutvikling innebærer at skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle skolens samlede kunnskap, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid.» (Høsøien & Prydz, 2017, Utdanningsdirektoratet, 2014).

Vi har de siste årene hatt tidsbegrensede nasjonale satsinger som Ungdomstrinn i Utvikling, Kompetanse for mangfold, Veiledningskorps, Vurdering For Læring, Bedre skolemiljø, Kompetanse for kvalitet, Lærerspesialist, Språkløyper, Realfagsatsingen, Samarbeid om utsatte barn og unge, SEVU-PPT m.m. I disse tidsbegrensede satsningene har mange skoler og kommuner jobbet fram gode praksiser i skolene. På et organisatorisk nivå har skoleeiere, kommuner og skoler valgt ulike aksjonslæringsstrategier for utvikling av læreres, veilederes, rektorers, andre ansatte og PPTs kompetanseutvikling som eksempelvis «lesson study», «appreciative inquiry», skolevandring, språkløyper eller IGP (individuell, gruppe, plenum). De har alle til felles at de er ulike former for aksjonslæringsstrategier med et definert kompetanseutviklingsfokus som eksempelvis lesing, regning, skriving, godt læringsmiljø eller tilpasset opplæring. Hver satsing på aksjonslæringsstrategi er et ønske om å bli kjent med og utvikle god praksis i profesjonsfelleskapene og skoleutvikling.

2.2 Skolebasert kompetanseutvikling basert på verdier

Ny Overordnet del – Verdier og prinsipper for grunnopplæringen (Kunnskapsdepartementet, 2017) beskriver det grunnsynet som skal prege pedagogisk praksis i hele grunnopplæringen. De overordnede verdiene og prinsippene forankrer skolens virke. Overordnet del tydeliggjør skolens og lærebedriftens ansvar for danning og for utvikling av kompetansen til alle elever og lærlinger i grunnopplæringen. Den overordnede delen er delt i tre kapitler:

1. Opplæringens verdigrunnlag
2. Prinsipper for læring, utvikling og danning
3. Prinsipper for skolens praksis.

For å utarbeide prinsipper og gjøre til kjenne gode verdier kan profesjonsfelleskap arbeide med å bli kjent med, synliggjøre og dele god pedagogisk praksis. «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» er en tilnæringsmåte til å arbeide på denne måten i team.

Profesjonsfelleskap og skoleutvikling

Skolen skal være et profesjonsfaglig fellesskap der lærere, ledere og fagarbeidere reflekterer over felles verdier, og vurderer og videreutvikler sin praksis. Skolen som samfunnsinstitusjon er forpliktet til å bygge på og praktisere verdiene og prinsippene for grunnopplæringen. Skoleeiere, skoleledere og lærere har ut fra sine ulike roller et felles ansvar for å legge til rette for god utvikling i skolen. De må sammen sørge for at skolens praksis er i samsvar med hele

læreplanverket. Godt og systematisk samarbeid mellom barnehage og skole, de ulike nivåene i opplæringsløpet, og mellom skole og hjem bidrar til å lette overgangen mellom trinnene. En lærer er en rollemodell som skal skape trygghet, og veilede elevene i deres ferd gjennom opplæringen. Læreren er avgjørende for et læringsmiljø som motiverer og bidrar til at elevene lærer og utvikler seg. Det krever at læreren viser omsorg for den enkelte elev. Det innebærer også å hjelpe elever som tar uheldige valg, ikke føler seg inkludert, eller som strever med å lære det som er ønsket og forventet. Ved å arbeide for samhold og tilhørighet blant elevene skal fagfolk i skole bidra til å utvikle en kultur for læring og gi elevene faglig og emosjonell støtte. Lærerprofesjonen bygger sin profesjonsutøvelse på felles verdier og et felles forsknings- og erfaringsbasert kunnskapsgrunnlag.

Profesjonen og den enkelte lærer forvalter et ansvar for å utøve skjønn i komplekse spørsmål. Lærere og ledere utvikler faglig, pedagogisk, didaktisk og fagdidaktisk dømmekraft i dialog og samhandling med kolleger. Utøvelse og utvikling av det profesjonelle skjønnet skjer både individuelt og sammen med andre. Faglig dømmekraft forutsetter også jevnlig oppdatering. Lærerprofesjonen må derfor vurdere sin pedagogiske praksis for å møte enkeltelever og elevgrupper best mulig. Kompliserte pedagogiske spørsmål har sjelden sikre svar. De ansatte i skolen må derfor ha aksept og rom for å bruke sin vurderingsevne i yrkesutøvelsen. Lærere må tenke nøye over hva, hvordan og hvorfor elevene lærer, og hvordan de best mulig kan lede og støtte elevenes læring, utvikling og dannelse. Lærere som i fellesskap reflekterer over og vurderer planlegging og gjennomføring av undervisningen, utvikler en rikere forståelse av god pedagogisk praksis. Dette må gjøres med utgangspunkt i både profesjonens kunnskapsgrunnlag og grunnopplæringens verdigrunnlag. Det profesjonelle samarbeidet ved skolene forutsetter god læringsledelse. God skoleledelse forutsetter ledelsesfaglig legitimitet og god forståelse av pedagogiske og andre utfordringer lærerne og andre ansatte står overfor.

God læringsledelse prioriterer utvikling av samarbeid og relasjoner for å bygge tillit i organisasjonen. Skolens ledelse skal gi retning og tilrettelegge for elevenes og lærernes læring og utvikling. Skoleledelsen skal lede det pedagogiske og faglige samarbeidet mellom lærerne og bidra til å utvikle et stabilt og positivt miljø der alle har lyst til å yte sitt beste. Det er skoleledelsens oppgave å lede slik at alle får brukt sine sterke sider, opplever mestring og utvikler seg. God skoleutvikling krever rom for å stille spørsmål og lete etter svar og et profesjonsfellesskap som er opptatt av hvordan skolens praksis bidrar til elevenes læring. Ulike kommuner og skoler har ulike tradisjoner som learning-walks, LP-modell, skolevandring, Halvor Bjørnsruds IGP, Tom Tillers Gjort-Lært-Lurt, Lesson Study eller andre pedagogiske modeller for skoleutvikling. Alle pedagogiske modeller har noen trekk til felles. De har et undrende og forskende tilnærming (inquirytilnærming) og et elevsentrert læringssyn. Det avsettes av tid til refleksjon. De hjelper oss til å rette blikket fra data i dag til skolens praksis i morgen. Det er dette Thomas Nordahl omtaler som dataliteracy (ferdigheter i å anvende data). I arbeidet med «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» skal vi synliggjøre det vi allerede er gode på og bygge videre på dette.

2.3 Verdiprinsipper for skolebasert kompetanseutvikling

Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» har noen bærende verdiprinsipper for lærende organisasjonene. Verdiprinsippene er hentet fra aksjonslæringsstrategien *appreciative inquiry* (Hauger, Højland & Kongsbak, 2008).

Det konstruksjonistiske prinsipp: Måten vi forstår verden på, påvirker våre handlinger.

Måten elever, lærere, foreldre og skoleledere forstår virkeligheten på innvirker på elevenes muligheter til å utvikle seg. Når vi får nye perspektiver på virkeligheten åpner det for nye muligheter til forandring og utvikling. Når vi arbeider med elever kan det bli situasjoner som føles fastlåste og rigide, men vi vet fra tidligere opplevelser at vi tross problemer fant kreative og innovative løsninger. Vår virkelighetsforståelse skapes gjennom måten vi snakker om virkeligheten på, og det språket vi bruker for å beskrive den. Språket beskriver virkeligheten, men er også med på å skape den gjennom et bevisst valg med hensyn til perspektiver til framtiden. Det er som å lyse inn i et mørkt rom med lommelykt, og det vi lyser på får vi øye på. Som ledere for elevens læring kan vi velge å lyse på det vi tror skaper mulighet for forandring og bevegelse. Så i stedet for å spørre. ”Hvordan kan vi avdekke virkeligheten slik den ser ut?” Spør vi ”Hvordan kan vi skape en forståelse av verden og elevenes framtidsmuligheter slik at det øker mulighetene for å skape en konstruktiv framtid?” Virkeligheten rommer så vel problemer som muligheter, barrierer som potensialer. Hvilken del av virkeligheten tror vi vil skape mest positiv bevegelse og utvikling?

Det antesipatoriske prinsipp: Forestillinger av framtiden styrer våre handlinger i dag.

Det er sammenheng mellom de bildene vi har av framtiden, og de handlinger og beslutninger vi tar i dag. På samme måte som sportsutøverens ambisiøse mål om gode plasseringer i framtiden er med på å styre utøverens trening og prioriteringer i dag. På samme måte kan skoler, team og elevens handlinger her og nå trenes på å bruke fremtidsbilder for sine valg. Noen kaller dette å perspektivere eller forestille seg. Å få elever og profesjonsfelleskap til å forestille seg og lage fremtidsbilder har vist seg å være en uutnyttet ressurs for å kunne ta kloke grep i praksis.

Det simultane prinsipp: Undersøkelser skaper endringer!

Simultanitetsprinsippet forteller oss at undersøkelse og intervensjon er to sider av samme sak. Vi kan konstruktivt stille spørsmål om det vi gjerne vil vite mer av, i stedet for å stille spørsmål om det vi ønsker å unngå.

Undersøkelser er derfor ikke noe som foregår forut for utformingen av tiltak; undersøkelser i seg selv er allerede med på ”å endre temperaturen” på en eller annen måte. I undersøkelser er det viktig å bruke dette prinsippet aktivt ved bevisst å stille spørsmål om det man ønske mer av. Eksempel: Hvordan skaper vi et godt klassemiljø for alle? Hvordan lærer du best i mitt fag? Hvordan er det sosiale og fysiske miljøet rundt deg når du fungerer optimalt faglig? Å undersøke *er* å forandre. Når vi begynner å stille spørsmål, begynner vi å skape endringer. Noe av det viktigste en læringsleder for elever gjør er å stille spørsmål. Spørsmålene

bestemmer hva vi finner, og dermed også hvilke muligheter vi ønsker å oppdage. Så hvis dette stemmer, bør vi være meget oppmerksomme på hvilke spørsmål vi stiller, og hvordan vi stiller dem, nettopp fordi arbeidet med å lede skoleledere, lærere eller elever er et kontinuerlig utviklingsarbeid. Det har ingen ende, det er det som er dannelse, og valg av spørsmålsformuleringer er særst viktig for de svarene du vil få.

Det poetiske prinsipp: Vi kan velge hva vi vil studere!

Det poetiske prinsipp forteller oss at elever, lærere og skoler forstår seg selv gjennom de fortellingene de forteller om seg selv. Otto Scharmer (2011) beskriver dette som *førstepersonopplevelser*. Forskjellige fortellinger skaper forskjellige virkeligheter. Fortellinger er effektive meningskapere og dermed også et viktig fundament for å skape konstruktive forandringer. Den fortellingen som presenteres i mediene, rundt kjøkkenbordet hjemme eller på teamrommet, kan omformuleres og fortelles på utallige måter – valget vårt består i hvilket perspektiv vi ønsker å legge til grunn for fortellingen. Hva vi ønsker å fokusere på skaper en forskjell. Fortellingen beskriver ikke bare den verden vi undersøker – den er med på å skape den verden vi beskriver (Hauger, Højland og Kongsbak, 2008).

Det positive prinsipp: Positive spørsmål skaper positiv forandring!

Skal man få til store forandringer, eller nå viktige mål i livet, trenger man mange positive opplevelser. Det positive prinsipp uttrykker kjernen i positive endringer og bygger på lang erfaring med at positive spørsmål skaper positiv forandring. Mer konkret betyr det at spørsmål som fokuserer på eleven og arbeid i team når det er på sitt beste, og tanker og håp for framtiden, åpner for positive forståelser som igjen gir næring til forandringen. Fordi nyttige spørsmål skaper positiv forandring, betyr det også at jo tydeligere elevene er involvert, jo større vil effekten være. Disse spørsmålene kan være med på å skape glede, vennskap, inspirasjon og opplevelsen av å gjøre noe meningsfullt sammen. Det positive prinsipp handler om å dvele med og prøve å forstå den positive kjernen. Vi vet ofte mye om elever, klasser og skoler om når de ikke fungerer, men hvor godt er vårt vokabular for å forstå og beskrive den samme gruppen når de er på sitt beste? Det positive prinsipp handler om å sette i gang med å undersøke, drøfte og finne fram til den positive kjernen, som beskriver eksistensberettigelse, det som gjør den spesiell, det som gjør elever og lærere stolte og som de ønsker å utvikle og styrke (Whitney, D. & Trosten-Bloom, A, 2003, s.68).

Prinsippet om helhet: Å samle hele systemet i en felles prosess!

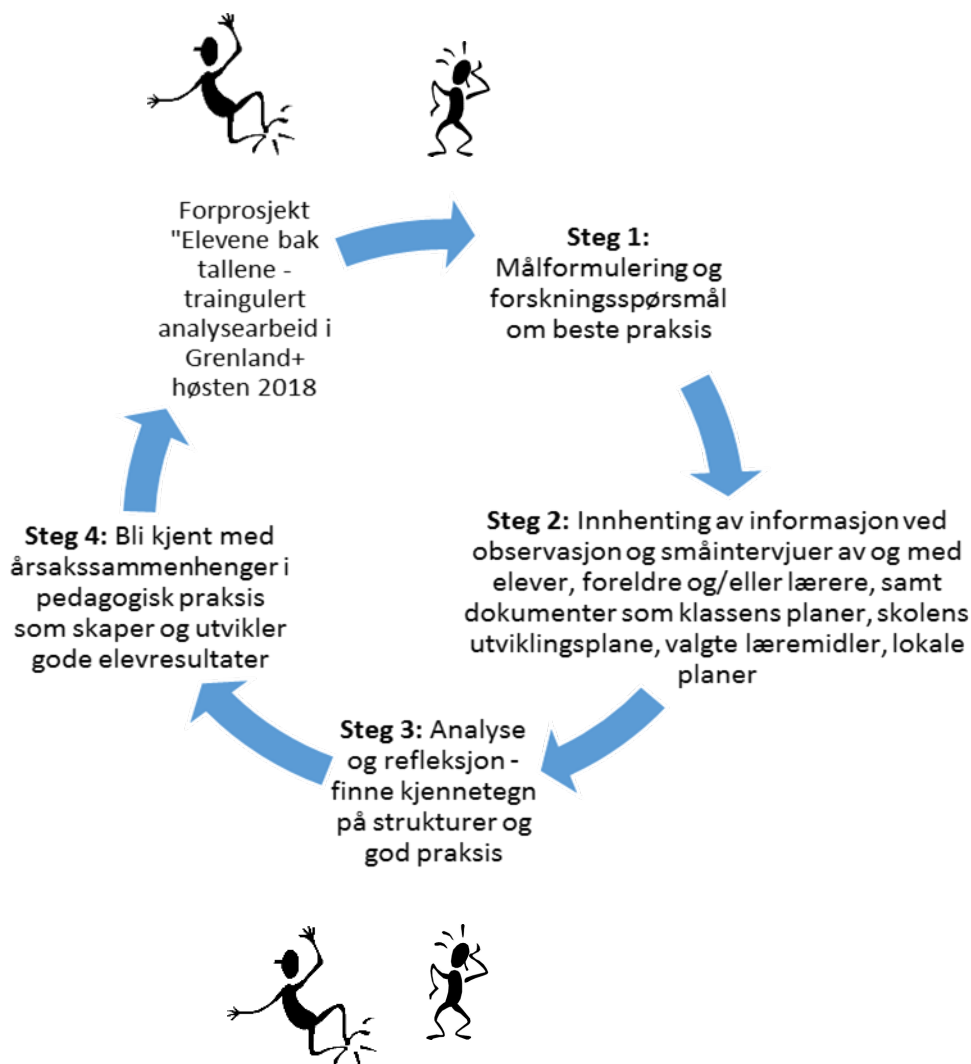
Prinsippet om helhet. Prinsippet beskriver betydningen av å samle hele systemet i en felles prosess. Betydningen av å samle hele systemet har vist seg ytterst kraftig, for opplevelsen av helheten får fram det beste i gruppedynamikken, i klasserom, arbeidsteam, skoleledergruppa og SFO – team. Når hele grupper er samlet i ett rom, åpenbares styrker og potensial for alle, og det blir tydelig at man kan nå ambisiøse mål sammen.

2.4 Triangulert analysearbeid i profesjonsfelleskap i Kragerø og Grenland +

Verdiene og prinsippene i skolen må oppleves av elevene og «Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid» er en måte å jobbe på i profesjonsfelleskap. Fagfornyelsen er like om hjørnet og vi trenger å finne måter å dele gode elevsentrerte praksiser på. Vi har mye å lære av hverandre innad i skoler og på tvers av skoler. Vi trenger å lete fram måter å gjøre dette på som oppleves nyttig, engasjerende og læringsrikt for alle ledd i trinn – og skolenivåer. Formålet er å synliggjøre gode praksiser i bruk av elevresultater, lære av hverandre, dele raust og bli kjent med hva vi trenger å gjøre mer av. Vi skal gjøre oss bedre på å lære av elevenes opplevelser av læringen og hva som egentlig skjer rundt elevene og hvordan vi arbeider som ulike aktører for å utvikle oss til å bli bedre. Vi skal innhente kvalitative data via observasjon og intervju for å bli kjent med fortellinger som skaper gode tall fra elevresultater. Denne informasjonen skal sammenstilles med dokumenter som ukeplaner, lokale læreplaner, årshjul for pedagogisk drift bl. a. Å triangulere er å innhente data fra ulike perspektiver før vurderinger eller beslutninger kan gjøres.

Når vi arbeider med funn i forskning er det på bakgrunn av ulike kilder for datainnhenting, det er dette som ligger i triangulering, å se tallmaterialet i ulike perspektiv som igjen kan føre til god og bedre undervisningspraksis. Hvert ledd i skolens næringskjede er til for at elevene skal få til helse, trivsel og læring. Ved å innhente data via intervjuer, samtaler med eleven og/eller foreldrene, strukturert eller ustrukturert observasjon fra skolens praksis/klasserommet, tilsynsrapporter der det foreligger eller samler informasjon i det kommunale støtteapparatet kan vi analysere triangulert.

Aksjonslæringsmodellen for «Elevene bak tallene – triangulert analysekompetanse» er basert på aksjonslæringsstrategien *Appreciative Inquiry* (Hauger, Højland & Kongsbak, 2008) og Kvalitetssirkelen for kvalitetsutvikling i skole og lærebedrift (Meld. St. 21, 2017, fig. 6.2), og den hjelper oss til å flytte blikket fra data i dag (her: informasjon om elevenes kartleggingsresultater) til skolens beste praksis i morgen. Det er dette Thomas Nordahl omtaler som dataliteracy (ferdigheter i å anvende data).

Aksjonslæring

Å arbeide aksjonslærende er en forskende tilnæringsform til læringen som skjer i klasserommet, i profesjonsfellesskap, skolenivået og kommunalt nivå. Å forske innebærer å innhente data ved dokumenter, intervjuer og observasjoner. Leseren kan finne inspirasjon og ideer for anvendelse til dette arbeidet fra s. 82 i boka *Elevresultater – mellom kontroll og utvikling* (Mausethagen, Prøitz & Skedsmo, 2018).

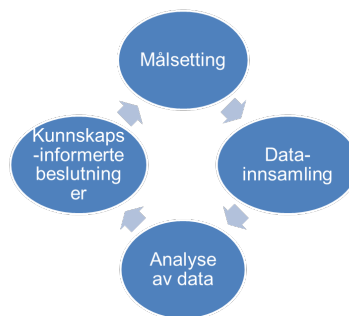
Aksjonslæring har ulike tradisjoner og ulike uttrykk. I Kina benyttes aksjonslæring i profesjonsfellesskap flittig som et ledd av opplæringen for nyutdannede lærere de første årene i skolen (Yang & Ricks, 2012). I studier fra USA er det lagt vekt på forskningsøkter for å forbedre klasselederes evne til økt oppmerksomhet rundt refleksjon og tilbakemeldinger, gode råd eller bli oppmerksom på elevers tenkning (Perry & Lewis, 2009). I disse studiene blir aksjonslæring i profesjonsfellesskap utvidet med større fokus på grepene som skjer i relasjon, struktur, verdier og organisering for læringen (Dalin, 1997; Bjørnsrud, 2009) noe som kan se ut til å invitere til et videre perspektiv for aksjonslæringsforståelse enn tradisjonell anvendelse. I Norden og Norge begynner studier og forskningsfellesskap å bli anerkjente for sitt praksisnære

arbeid for profesjonalisering av læringsfellesskap (Dudley, 2015, Hallås & Grimsæth, 2016, Munthe, Bjuland og Helgevold, 2015 og Olsen & Wølner, 2017) som eksempelvis *Lesson Study* i *Ungdomstrinn i Utvikling*.

Aksjonslæring i profesjonsfellesskap er knyttet til forbedring av praksisen i undervisningen, men kravet til hvordan fagfellesskapet anvender metoder for å innhente data blir lite diskutert. Det kan se ut til at kunnskapen om kvalitative metoder tas som en selvfølge, og innhentet data for analyse i fagfellesskapet kan lett bli generell (Hallås & Grimseth, 2016; Olsen & Wølner, 2017, s. 95). I Grenland + gjelder det å arbeide med detaljer i dybden og ikke innhente data overfladisk. Det gjelder å finne dybden som kan betegnes som det som er viktig som verdier og prinsipper i grunnopplæringen. Fullan (2017 s. 16) beskriver begrepet *dybde* med det som er viktig for oss som tro, relasjoner, læring og meningen med livet. I et systemisk perspektiv for skole trenger vi å lete fram praksiser, strukturer og strategier som støtter og utvikler *dybden*.

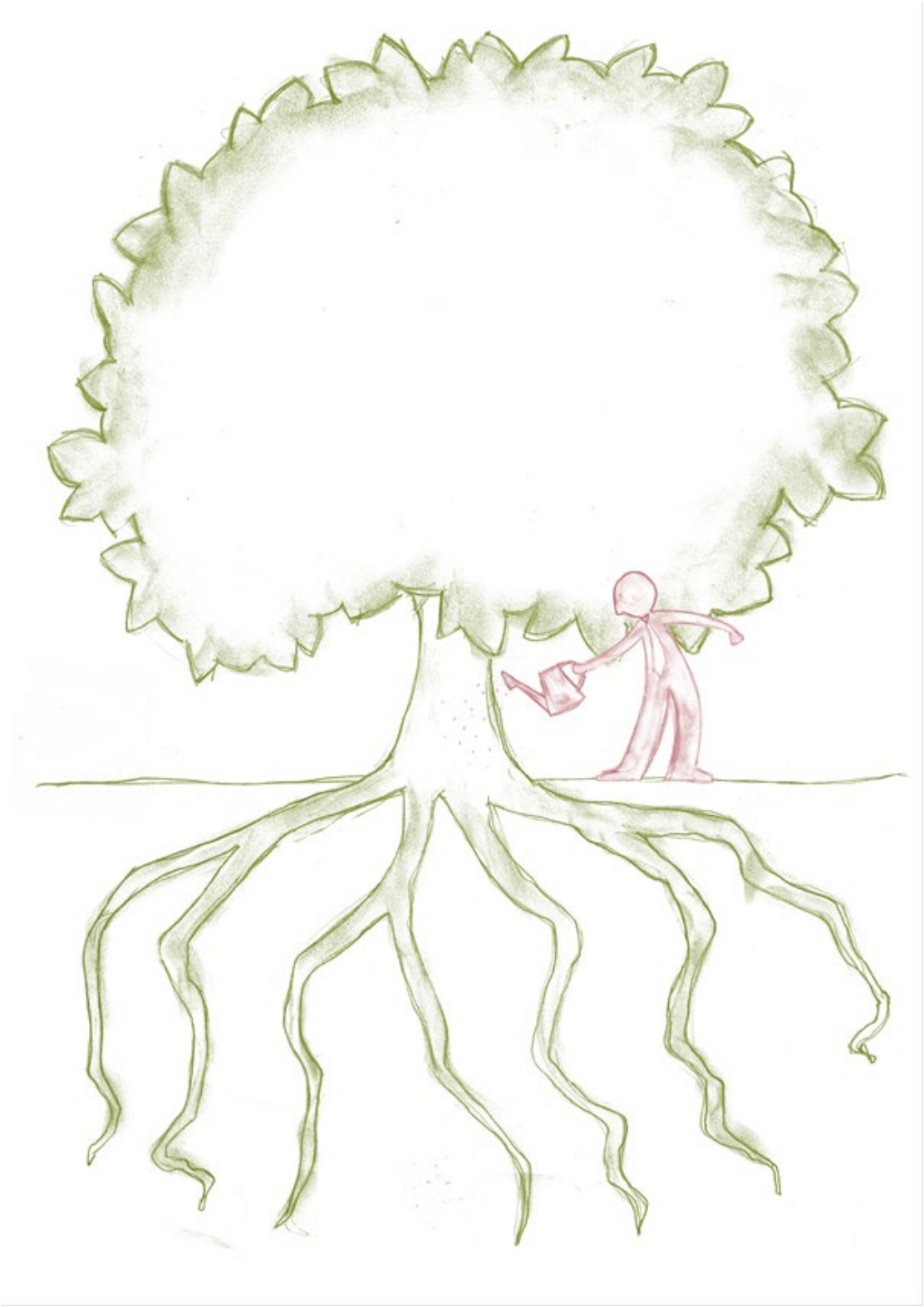
Kvalitative forskningsmetoder som ofte benyttes i aksjonslæring er observasjon og intervjuer, men dette kommer til dels lite fram i internasjonal, nordisk og nasjonal litteratur. Aksjonslæring i profesjonsfellesskap er knyttet til forbedring av praksisen i undervisningen, men kravet til hvordan fagfellesskapet anvender metoder for å innhente data blir lite diskutert. Det kan se ut til at kunnskapen om kvalitative metoder tas som en selvfølge, og innhentet data for analyse i fagfellesskapet kan lett bli generell (Hallås & Grimseth, 2016; Olsen & Wølner, 2017, s. 95).

Bruk av data/kartleggingsresultater

(Nordahl, 2018)

<p>Steg 1: Målformulering og forskningsspørsmål</p>	<p>Velg et fokusområde som dokumenterer at dere er har god pedagogisk praksis. Formulert et forskningsspørsmål om hva som gjør at dere er gode på akkurat dette? Eksempel: Hva gjør at vi får gode resultater i regning på 5.trinn flere år på rad? <u>Hva</u> og <u>hvordan</u> spørsmål vil hjelpe dere til begrunnelser og beskrivelser av praksiser. Hvis dere legger til et underspørsmål og <u>når</u> skjer god praksis på dette området kan det hjelpe dere med å finne beskrivende eksempler på når det fungerer bra.</p>
<p>Steg 2: Innhente informasjon ved observasjon, småintervjuer av og med elever, foreldre og/eller lærere, aktuelle dokumenter som ukeplaner, skolens utviklingsplaner, valgte læremidler, lekseplaner, arbeidsplaner o.a</p>	<p>Innhente data ved observasjon og intervju – ikke tolke, men innhente uten å knytte følelser til det som skjer. Observasjon er å beskrive, notere det som skjer, fokus på de data som skal innhentes. Let etter ageringer, strukturer og organiseringer som bør logges. Innhenting av data fra observasjoner og intervjuer skal være nyttig i sammenstillingen med dokumenter som ukeplaner (eks: elevers oppfattelse av ukeplaner), lokale fagplaner (eks: læreres oppfattelse og bruk). Utgangspunkt for å innhente data vil kunne utfylle ulike dimensjoner for læring.</p>
<p>Steg 3: Analyse og refleksjon – finne kjennetegn på god pedagogisk praksis der elevene opplever å fremme egen læring.</p>	<p>Å reflektere over innsamlet data, vurdere, identifisere god pedagogisk praksis, vurdere,</p>
<p>Steg 4: Ut fra kjennetegnene i steg 3, gjøre seg kjent med årsakssammenhenger i pedagogisk praksis som skaper og utvikler gode elevresultater.</p>	<p>Lete etter årsakssammenhenger som fremmer og utvikler eleven/elevens læring, forestille seg om hvordan</p>
<p>Steg 5: La verdier komme til syne og utvikle prinsipper for god pedagogisk praksis som elevene opplever og validerer. Synliggjøre i organisasjonen.</p>	

Steg 1: Målformulering og forskningsspørsmål

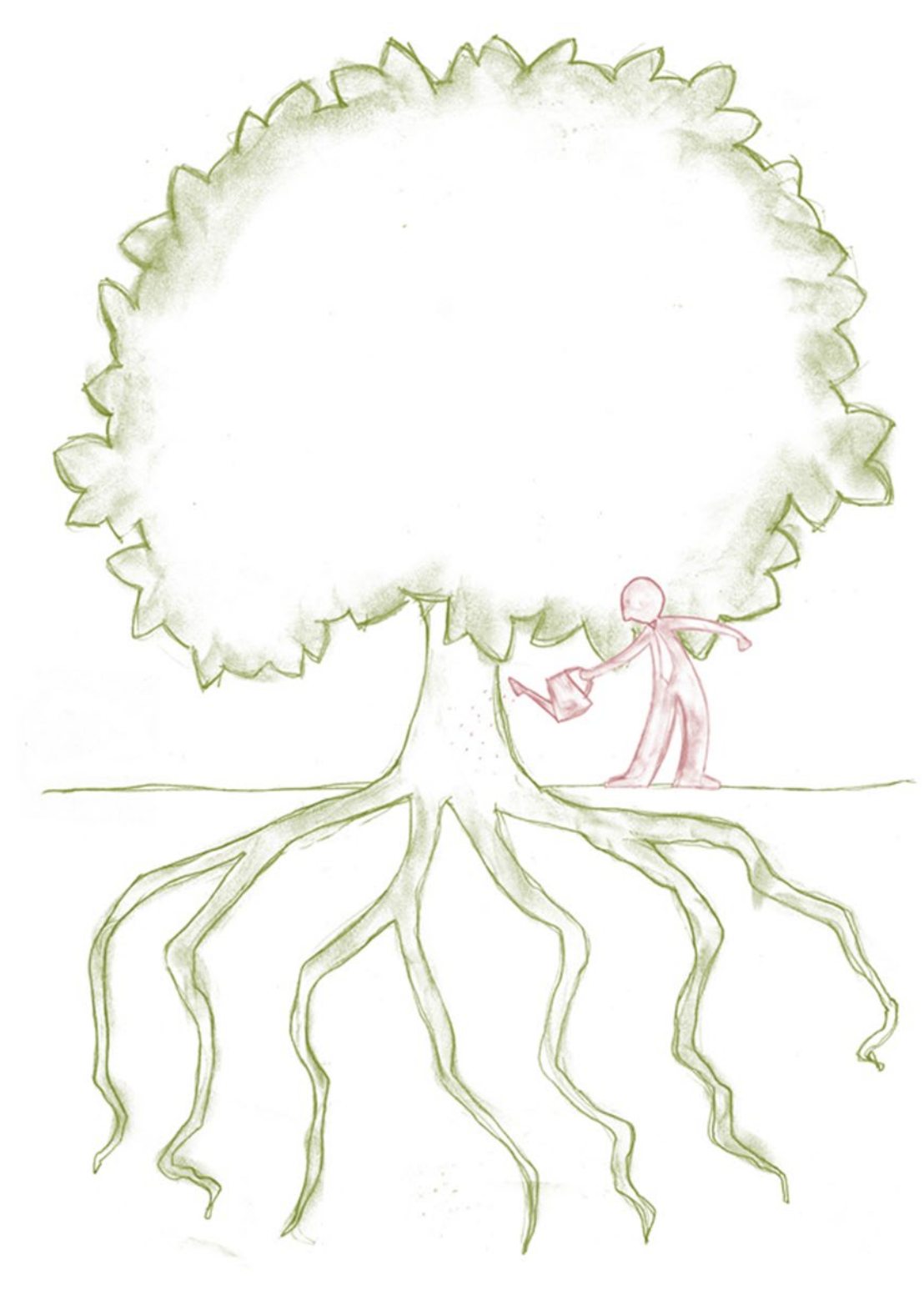
Steg 2: Innhente informasjon ved observasjon, småintervjuer av og med elever, foreldre og/eller lærere, aktuelle dokumenter som ukeplaner, skolens utviklingsplaner, valgte læremidler, lekseplaner, arbeidsplaner o.a

Steg 3: Analyse og refleksjon – finne kjennetegn på god pedagogisk praksis der elevene opplever å fremme egen læring.

Steg 4: Ut fra kjennetegnene i steg 3, gjøre seg kjent med årsakssammenhenger i pedagogisk praksis som skaper og utvikler gode elevresultater.

	Årsaker som fremmer læring	Læringsledere individuelle tiltak/gjøre mer av	Teamets tiltak
Struktur (organisering)			
Strategier (læringsstrategier, hvordan gjør vi det)			
Relasjoner (Elevens opplevelse i sentrum)			
Verdier (idealer)			
Omgivelser (foreldre, skoleeier)			

Steg 5: Utvikle prinsipper for god pedagogisk praksis som elevene opplever og validerer. Synliggjøre i organisasjonen.

Referanser

- Bjørnsrud, H. (2014). *Den inkluderende fellesskolen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bjørnsrud, H. (red.) (2015). *Skolebasert kompetanseutvikling. Organisasjonslæring for delingskultur*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Dudley, P. (2015). *Lesson Study. Professional learning for our time*. Oxford: Routledge.
- Høsøien, U. & Prydz, M. (2017). *Skolebasert kompetanseutvikling. En Idèbank*. Oslo: Pedlex
- Fullan, M. (2017). *Ledelse som setter spor*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Hauger, B., Højland, T. G. & Kongsbak, H. (2008). *Organisasjoner som begeistrer*. Oslo: Kommuneforlaget
- Hallås, B.O. & Grimsæth, G. (2016). *Lesson Study i en nordisk kontekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kuyini Alhassan, A-R. & Abosi, O. (2011). *The 2nd Generation Street Children in Accra. Developing Teaching Strategies To Enhance Positive Learning Outcomes in Schools (Article)*
- Kversøy, K.S. (2013). *Etikk – en praktisk vinkling*. Oslo: Fagbokforlaget
- Lie, A. & Høiby, E. (2016). *Lesson Study for bedre læring i Drammenskolen*. Oslo: Bedre Skole
- Lie, A.L.K., Benjaminsen, G.E. & Andreassen, G. (2012). *Å trene en anerkjennende læringskultur*. Oslo: Bedre Skole
- Mausethagen, S., Prøitz, T.S. & Skedsmo, G. (2018). *Elevresultater. Mellom kontroll og utvikling*. Oslo: Fagbokforlaget
- Prøitz, T.S. (2015). *Læringsutbytte*. Oslo: Universitetsforlaget
- Olsen, K.O. & Wølner, T.A. (2017). *Lesson Study og læreres læring*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Postholm, M. B.(red), Dahl, T., Dehlin, E. Engvik, G., Irgens, E. J., Normann og Strømme, A. (2017). *Ungdomstrinn i utvikling. Skoleutvikling, lesing, skriving og regning. Funn og fortellinger*. Oslo: Universitetsforlaget
- Postholm, M. B.(red), Dahl, T., Dehlin, E. Engvik, G., Irgens, E. J., Normann og Strømme, A. (2017). *Ungdomstrinn i utvikling. Skoleutvikling og ledelse. Funn og fortellinger*. Oslo: Universitetsforlaget
- Scharmer, O. (2011). *Teori U. Lederskap som former framtiden – mot en ny social teknologi*. Oslo: Ankerhus

Skriftserien nr. 22
2019

—
«Elevene bak tallene – triangulert analysearbeid»
Håndbok for dybdelæring i profesjonsfelleskap, Kragerø 11. mars 2019

—
Forfattere: Anne Liv Kaarstad Lie

—
ISBN 978-82-7860-365-9
ISSN 2535-5325

—
usn.no

